

ASSOCIACIÓ CATALANISTA DE LLEIDA

DISCURS

PRONUNCIAT EN LA SOLEMNE FESTA DELS

JOCHS FLORALS

CELEBRATS LO DIA 13 DE MAIG DE 1899 EN LOS CAMPS ELÍSEUS DE LLEVDA
per lo

ILTRE. SR. D. JAUME COLLELL

Mestre en Gay Saber,
Canonge de la Catedral de Vich

BARCELONA
ESTAMPA DE "LA RENAISENZA"
1899

C-KX-18
PLLE-4/0005

ASSOCIACIÓ CATALANISTA DE LLEYDA
DISCURS PRESIDENCIAL DE 1899

ASSOCIACIÓ CATALANISTA DE LLEYDA

DISCURS

PRONUNCIAT EN LA SOLEMNE FESTA DELS

JOCHS FLORALS

CELEBRATS LO DIA 13 DE MAIG DE 1899 EN LOS CAMPS ELÍSEUS DE LLEYDA

per lo

ILTRE. SR. D. JAUME COLLELL

Mestre en Gay Saber,
Canonge de la Catedral de Vich

BARCELONA

ESTAMPA DE "LA RENAIIXENSA,"
1899

EXCM. SENYOR:

SENYORS:

No hi ha temps que no torne, diu lo vell proverb; y es en veritat cosa notable l' observar com se repetexen ab diferent modalitat les situacions en la historia dels pobles, á la manera com en lo mon físich les conjuncions siderals causan la reproducció periòdica de un cert orde de fenòmens.

Fa més de dues centúries que en lo poble aragonés de Berbegal s' hi reunia un numerós exèrcit castellá que venia á posar siti á Lleyda. Era un dia com lo d' avuy d' espléndida primavera; y 'l rey D. Felip IV, acompanyat de un séquit brillant de personatges y rodejat de la fastuosa pompa de la Cort austriaca, passa-

va revista á la multitud abigarrada de tropes mercenaries que comandava'l general D. Felip de Silva; resonant per aquells camps y valls lo só dels pífres y clarins, les aclamacions y les salves d'artilleria. Una musa castellana, entusiasmada ab lo marcial espectacle, celebrava ab tot l'entafrech del gongorisme de moda, aquella jornada, parlant de Júpiter y de Marte y de la *Belona hispana* que amenaçava terriblement á la *rebeldia Cataluña*. (Vide la Nota I.)

Ara no son les muses cortesanes d'una Monarquia en plena decadència les que imprecen y amenaçan als catalans, sino les oques alarmades del Capitoli central y les granotes periodístiques del Manzanares que, sentint lo mal temps, s'han posat á cridar regulloses contra'l separatisme dels catalanistes, com si altra vegada lo cardenal Richelieu fos á la frontera y en lo castell de Gardeny hi tremolás la bandera francesa.

Nosaltres, avesats als insults de gent que's diuen nostres germans y 'ns tractan de germanastres; nosaltres, sabent lo que significan les olímpiques amenaces dels politichs y les grosseres baladronades del periodisme madridera francesa.

leny, als seus esparveraments de *perró chico*, hi responém... cantant.

Sí; cantant alegrement en les nostres festes poètiques; cantant serenament en los nostres Jochs Florals que ahir feyan ressonar lo texinat de la Llotja de Barcelona, y avuy desپtan échos armoniosos en les florides riberes del Segre. Cantant les antigües gestes de la patria, esmentant los nostres grans recorts; pero cantant ensembs les nostres flagueres esperances; perque, senyors, lo nostre despertar poètic, després de sigles de mortal ensopliment, no es un plorar sobre tombes, com ho fan los fills de l'Armòrica; ni es lo gemegar estéril d'anyorament de la perduda independència com lo de la infortunada Polonia, sino que es un cant de vida nova y un himne desvetllador de viguerosa renaxensa, com l' himne sempre antich y sempre nou que entona la Nàutalesa al sentir ses entranyes remogudes ab l'alé fecundant de la Primavera.

Acó son y açó significan los Jochs Florals de Catalunya, que mentres son bescantats y com á facciosos denunciats per la bohemia de la premsa de Madrid, reben una honrossima consagració de la més alta cultura europea, vejentse

imitats y fielment reproduïts en les llegendaries riberes del Rhin, essent aclamada la nostra simbòlica trilogia de *Fe, Patria y Amor* en la ciutat de Colonia.

Be 'l podém, donchs, companys de la Associació Catalanista de Lleyda, axecar ben alt lo nostre front en estos festes de vera fraternitat; y tot gaudintnos ab les esparses dels moderns trobadors, esplayar lo nostre cor parlant de la patria, y comunicantnos mütuament lo foch sagrat que fá reviure l' esperit de Catalunya.

Per açó 'm plau trobarme avuy entre vosaltres y ocupar, encara que inmerescudament, aquesta Presidencia; y 'm sento gojós de véurem ab tan bona conjuntura obligat á parlarvos de l' aymada Patria, en aquesta poética festa que molt be hi escau en la lleal ciutat que té per armes un símbol tant apropiat á la institució floralesa, encoblant la hermosa flor del lliri ab les gloriósíssimes barres catalanes.

Hi ha llochs al mon que duhen, com certes individualitats electes, senyals evidents de una especial predestinació. Tal es aqueix serrat hont s' arredossa la ciutat de Lleyda. A mon parer, es un dels indrets més històrichs de la

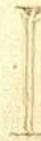
terra catalana. La superba Acrópolis de Tarragona presenta un carácter més grandios y monumental, mostrant en les diverses estratificacions de pedra obrada de sos murs, la cronología de les époques més principals; pero en la Acrópolis de Lleyda, si l' artista hi pot fantasiar y l' arqueólech embadalirshi, lo historiayre pot llegirhi, full per full y plana per plana, tota la nostra historia desde la fundació de *Ilitzurda* sobre la primitiva població lacustre, fins á les darreres commocions polítiques que han ensangrentat la nostra terra.

Podría dirse que quan les legions de Céssar y Pompeyo vinguéren aquí á dirimir la lluyta per la primacia del imperi romá, senyaláren pera sempre més la excepcional importancia estratégica de Ilerda; tant, que desde aleshores totes les grans crisis de política interior, com totes les qüestions internacionals de pobles y de races, han dexat marcada sa rúbrica sanguinosa en exos murs cent voltes arrunats, y ab constancia heróyca reedificats á l' endemà de les catàstrofes.

No es lo meu intent ara repassarla aquesta llegenda dels sigles que vosaltres teniu desde petits ben apresa, puix que en la falda de les

soli pontifical; los sabis y lletrats que cisellavan la nostra llengua ja ben formada, com l'artista esculpia en les pedres de la Seu la més rica y fantàstica imagineria; los prohomos de la vostra ilustríssima y gloriosa Paeria y l's lliures ciutadans de tots los estaments que guardavan gelosos les seves inmunitats, mentres arreu fomentavan les arts y oficis y asseguravan lo predomini comercial de Catalunya en totes les platges y ports del Mediterrani que fou per molt temps lo *Mare nostrum*.

Quan los esplendorosos raigs de gloria brillavan ab tota sa intensitat sobre aqueix monument, tot plegat vingueren tristes boyres á enfosquirlo quan veié passar, tot rapat de cap y barba, al vensut de Balaguer, y sentí l'remor del ferrollat de la presó del Príncep de Viana; y després de fortes sotragades precursores de dias més dissotrats, s'eclipsa sa gloria y cau com un atleta malferit á traició, al caure les llibertats y la independencia secular de Catalunya. Lo Rey-butxí qu' enderrocava l'barri de Ribera de Barcelona, en càstich y venjansa de sa heròyca resistencia, y en comptes de sembrarhi sal, com feyan los antichs conqueritadors, hi plantava com un afront perenne y

un estigma d'esclavitut la Ciutadela, convertia també en fortalesa la Seu de Lleyda, marcant axis la entronisació del cessarisme borbónich, y l' imperi del militarisme ab ses quintes y sos exèrcits permanents, que son lo permanent sarcasme d'açó que per antífrasis los pobles moderns anomenan llibertat y democracia...

Ah! vosaltres, que haveu nascut y crescut á l'ombra de aqueix gegant catiu y desfigurat, potser no sentiu tan fondament la greu pena del seu infortuni. Es una impressió terriblement penosa y desolant veure aqueix noble monument empresonat ab son doble cinturó de forts y de rebellins ab la boca-badant de ses artillades troneres; y trobarse ab la augusta casa del Senyor convertida en quartel; partides pels ensotstrats les espayoses naus, tapiades les capelles, cegades les arcades del claustre y emblanquides en molts indrets aquelles pedres consagrades ab la doble consagració de la unió litúrgica y del bes amorós de les centuries. Sols li quedan les conques dels ulls de sos finestrals per plorar, y la veu planyívola y misteriosa, com una veu de ultra-tumba, de ses

vostres mares, y pels esborançhs dels castells, heu sabut que Lleyda es la ciutat dels grans assetjes; pero he volgut eridar la vostra atenció sobre aquesta singular predestinació de la ciutat del Sicoris, abans de fixarme en un dels monuments de la vostra Acrópolis, que á l' hora present ve á ser com una representació per demés gràfica y una personificació exactíssima del estat de la patria catalana.

Tots l' endevinau sens dubte: es la Seu antiga. Les impressions personals que us vaig á comunicar, condensantles, no les prengueu com una fantasia de poeta, ni tampoch com un recurs oratori de circumstancies. De retòriques d' aquesta mena, jo no 'n sé fer, ni may n' he volgut saber. Vos diré lo que 'l meu cor ha sentit en uns moments que serán per mí inoblidables, porque les grans fruicions del art y de la historia son les que més fortament fan batre 'l pit. Jo que he resseguit palpitant d' entusiasta agosarament totes les grans fites de la nostra nacionalitat desde 'ls Pirineus fins á Mallorca y Valencia, y he volgut sentir, per dirho axís, en cada encontrada lo respir de la nostra niçaga, y conexer sa fesomía marcada en los monuments y en lo llenguatje, vos puch

assegurar que en ningun altre lloch he tingut lo que 'n podrían dir la visió filosófich-històrica de la nostra patria, com allí dalt en lo turó acinglerat hont torreja la Seu de Lleyda.

Aquexa noble y veneranda fàbrica, fita gloriosa del darrer esforç de la Reconquista catalana, s' alçá gallarda y magestuosa en lo moment en que la nacionalitat exida del breçol pirenáych y nodrida pels valerosos Comtes, s' axamplava y consolidava per l' esforç y la sabiesa dels Reys del gran Casal d' Aragó, aleshores qué, segons la frase del Dante,

Bene andava il valor di vaso in vaso (*).

Y quan sobre la mole robusta del temple hi floría com un lliri colossal y simbólich la enlayrada torre-campanar, que es una maravella del art ogival de la nostra terra, senyalava en les diades de gran festa ab lo trittleig de ses campanes y ab la corona de foch de les altes teyeres, lo cimarl de la nostra grandesa y poderiu; y veya cada dia soplujarse á sa beneyta sombra los grans monarques ab ses Corts; los insignes Prelats que arribavan á les altures del

(*) Purg. Cant. VII.

soli pontifical; los sabis y lletrats que cisellavan la nostra llengua ja ben formada, com l'artista esculpia en les pedres de la Seu la més rica y fantàstica imagineria; los prohoms de la vostra ilustríssima y gloriosa Paeria y 'ls lliures ciutadans de tots los estaments que guardavan gelosos les seves inmunitats, mentres arreu fomentavan les arts y oficis y asseguravan lo predomini comercial de Catalunya en totes les platjes y ports del Mediterrani que fou per molt temps lo *Mare nostrum*.

Quan los esplendorosos raigs de gloria brillavan ab tota sa intensitat sobre aqueix monument, tot plegat vingueren tristes boyres á enfosquirlo quan veié passar, tot rapat de cap y barba, al vensut de Balaguer, y sentí l'remor del ferrollat de la presó del Príncep de Viana; y després de fortes sotragades precursores de dias més dissortats, s'eclipsa sa gloria y cau com un atleta malferit á traició, al caure les llibertats y la independencia secular de Catalunya. Lo Rey-butxí qu'enderrocava l'barri de Ribera de Barcelona, en càstich y venjansa de sa heróyca resistencia, y en comptes de sembrarhi sal, com feyan los antichs conqueridors, hi plantava com un afront perenne y

un estigma d'esclavitut la Ciutadela, convertia també en fortalesa la Seu de Lleyda, marcant axis la entronisació del cessarisme borbónich, y l' imperi del militarisme ab ses quintes y sos exèrcits permanents, que son lo permanent sarcasme d' açó que per antífrasis los pobles moderns anomenan llibertat y democracia...

Ah! vosaltres, que haveu nascut y crescut á l' ombra de aqueix gegant catiu y desfigurat, potser no sentiu tan fondament la greu pena del seu infortuni. Es una impressió terriblement penosa y desolant veure aqueix noble monumet empresonat ab son doble cinturó de forts y de rebellins ab la boca-badant de ses artillades troneres; y trobarse ab la augusta casa del Senyor convertida en quartel; partides pels ensotstrats les espayoses naus, tapiades les capelles, cegades les arcades del claustre y emblanquides en molts indrets aquelles pedres consagrades ab la doble consagració de la unció litúrgica y del bes amorós de les centuries. Sols li quedan les conques dels ulls de sos finestrals per plorar, y la veu planyívola y misteriosa, com una veu de ultra-tumba, de ses

campanes, per anar recomptant de cada jorn
sa immensa desventura!... (*)

Tal com la Seu de Lleyda, jo miro á la na-
cionalitat catalana. També l'han desfigurada y
compartida ab construccions postices y lletjes;
dividintla en quatre províncies per llevarli la
força, matant la seva unitat orgànica y espat-
llant brutalment la seva originaria y natural
estructura; y axís com á la Seu s' han profanat
los sepulcres, y n' han arrencat les imatges,
s' han mutilat los primors del cisell y se n' han
esborrat ó desaparegut les inscripcions y lle-
gendas que eran com lo Dietari de la Ciutat;
axis també de la conciencia nacional de Cata-
lunya estabornida per la desgracia y falsament
educada per la política centralista, los grans
recorts n' han caygut com fulles seques, se
n' han disfumat les tradicions y se n' han esbo-
rrat los antichs exemples de forta virilitat; y
al poble català, sense conciencia de son esperit
nacional, sols li queda un cert instint mal defi-
nit de independència, les mans y l' dalit per

(*) Es de notar que, no tenint campanar la Catedral nova,
construïda á la part baxa de la ciutat, serveix encara lo campanar
de la Seu vella, pera senyalar tots los actes del culte.

treballar, y la lléngua... (dolorós es haverho
de confessar) la lléngua... per renegar!

Pero, companys, no 'ns entreguém al desco-
ratjador y enervant pessimisme; perque la llén-
gua que hem salvada, com l'últim y l'més
preuat tresor del nostre antich patrimoni;
aquesta lléngua que ara més que mai la vo-
lérem conservar, enaltintla més y més cada dia,
será y ho es ja per nosaltres la *clau de la*
nóstra redempció com ha dit lo gran poeta de
Provenza.

No; per més desconsolador que sia l'estat
present de Catalunya, no 'ns hem d' entregar
al desolant pessimisme; perque seguint la ma-
texa comparança y alegoria de la Seu de Lley-
da, hem de trobarhi fundats motius de grans
esperances. La Seu, á pesar de véures tant
profanada y malmesa, conserva sencera y ben
ferma sa grandiosa estructura; ben plantada
la creu llatina noblement coronada per lo cim-
bori; mostrant, en mitx de sa desgracia, la se-
vera puresa de ses línées, la robustesa de sos
pilans y contraforts y lo ben lligat de ses vol-
tes y arcades que convidan á una fàcil restau-
ració; axis mateix, jo entench, que podém sal-
var lo nostre casal y refer la nostra personalitat

individuada y lliure dintre del reyalme espanyol, desfent sense commocions trastornadores l' obra postiça y artificial de la política centralista, y emancipantnos de la tutela burocrática del Estat jacobí; sia que vage coronat ab corona real, ó ab la gorreta frigia.

No son parets mitgeres ni murs de sosteniment lo que ha edificat lo centralisme dels reys absoluts y lo centralisme més odiós encara del Estat modern; sino envans y paredots mal fermes que poden aterrassar fàcilment lo dia que 's fassee irresistible lo moviment de reivindicació que ha plantejat lo catalanisme; reivindicació que no es d' ara, sino que ja vé de lluny y havia ja ovirada ab sa clarividència 'l geni d' en Balmes quan parlava, fa més de cinquanta anys, del *provincialisme* de Catalunya. (Vide nota II.)

Y ara pregunto, senyors y companys meus: ¿quan serà irresistible lo moviment autonomista que s' ha despertat y va prenent peu á Catalunya? ¿Quan triomfará dels pòruchs de dins y dels recelosos de fora la causa catalanista que ha formulat net y clar son programa autonomista? Jo crech que abans de demanàrla,

hem de guanyárnosla, hem de conquistarla la autonomia. M' esplicaré.

En lo preàmbul del famós Decret, en virtut del qual lo govern d' en Sagasta y d' en Moret, com un remey *in extremis*, com un pegat de curandero, otorgá l' autonomia á les Antilles, se donava per fonament y rahó principalissima, que es lògich y natural que la Metrópoli còncedesca la autonomia á les Colonies quan aquestes donan senyals manifestes de haver arribat á la major edat. Sentada, donchs, aquesta premissa, podem nosaltres preguntar-nos: Catalunya que entrá llealment en la Monarquia en forma paccionada; Catalunya que sens esser colònia d' Espanya, la tractan moltes vegades com á tal, ¿hi ha arribat á la major edat? Si hem d' esperar que 'l Gobern central la declare, estiguéu ben segurs que may s' acabarà l' estat de 'opressora tutela. Podràn fér-sens concessions més ó menys importants en sentit descentralizador, (y ara la paraula está de moda) promeses d' açó més ó menys sinceres han soltat los prohoms dels diversos partits quan los ha convingut amoxar als catalans; pero la experiència 'ns ensenya que no cal fiar-se de promeses de polítichs ni adormir-se ab va-

nes confiances; perque les més de les vegades les promeses no son més que velleitats ó expedients circunstancials; y es precís que estiguém ben convensuts de que un poble com lo nostre, per recobrar sa personalitat y refer sa autonomía, pacíficamente y en virtut d' un procés evolutiu y gradualment restaurador, es menester que començé per regenerarse á sí mateix, fent reviure en lo possible dintre de la variabilitat humana sa propia y nativa fesomía, rectificant les desviacions sufertes en lo seu desenrotlllo històrich, y obrant sempre en conformitat als principis que informan lo seu carácter é integran la seva constitució natural.

Demanar la autonomía de Real Orde, com qui demana una modificació de les tarifes aranzelaries, es una puerilitat ridícula, impropia de un poble formal. La autonomía de Catalunya ha de venir imposantse, y no s' imposará fins á tant que nosaltres, matant les divisions de partits, poderós recurs de la estrategia centralista; atuhint, inutilisant á tot arreu lo despótich caciquisme ab la organisació perfecta en tots los terrens de les forces vives del pays, cuydant de ser ben catalans, depurantnos de influencies exòtiques y d' elements morbosos que

se 'ns han ficat á la sanch, sapigám demostrar en tots los ordes de la vida social y política que Catalunya es apte pel *self-government*.

Y fenthó axis, ensenyarém als de dintre y als de fora que l' regionalisme, lluny de ser un destrabament de la unitat nacional y causa de debilitat interna, es, al contrari, un remey segur per combatre la espantosa atonía de la nació espanyola; y si per no enténdreus, ó per no volernos entendre, 'ns atacan ó 'ns insultan ab lo mot de separatistas, los dirém que 'ls separatistas y 'ls parricidas son ells, ells, que de la unitat nacional n' han fet un mecanisme que no serveix perque l' rovell se'l menja; ells, que ab l' uniformitat legal y administrativa han atrofiat y mort totes les natives energies y han fomentat les més sórdides concupiscencies; ells, que han corromput la magistratura, fentla instrument de la política bastarda; ells, que han lograt convertir la ensenyança oficial en una especie d' Estanchs de la burriquería nacional; ells, en fi, que, imprevisors é ineptes, han condutit, ab criminals despilfarros, l' honor y la integritat de la patria al tristísim punt y estat present, que fa bona la predicció de lord Salis-

bury, quan no fa gayre, sense nomenarnos, ens estenia la papeleta de defunció...

Si venen noves complicacions y nous desastres ens amenaçan, no 'n tindrém la culpa 'ls catalans que demaném la autonomía; y la volém, perque volém regenerarnos de veritat; perque regenerarse, enteném que vol dir tant com tornar á ser engendrats, es á dir, ser lo que fórem, un poble lliure ab ses lleys pròpies, un poble ben regit, administrantse lo seu; y per aquesta obra tením una potent virtualitat en lo ingénit amor al treball y á la economía, font inestroncable de virtuts cíviques, com ho es de benestar; y en lo proverbial sentit práctich qui, després de la lléngua, es la nota més característica de la nostra diferenciació dels demés pobles y races que ocupan la Península ibérica.

Y tením, senyors, una cosa que val més encara; y es la fé profundament arrelada en lo cor dels catalans; lo sentiment religiós, pur y robust, sense excrescencies de fanatisme ni exterioritats barroques. Permetéume que, recordantme dels hábits que indignament vestesch, vos en parle breument de lo que constitueix lo principi essencial de la nostra restauració so-

cial y política. Podrá haverhi diferencies de criteri entre 'ls catalanistas sobre punts determinats de les nostres revindicacions; podrá haverhi, y escatirse llealment, apreciacions diverses sobre 'ls articles del nostre programa cada dia més clar y més ben definit; y jo so 'l primer en respectar les opinions de tots mos compagnys de causa, antichs y novells; pero sobre aqueix punt fundamental de la Religió, es menester afirmar clara y resoltament que 'l Catalanisme, pres no tan sols com una expressió de particularisme literari y artístich, sino com un moviment sociològich que tendeix á la autonomía, deu basarse é informarse en los principis catòlichs.

La forma autonómica es essencialment democrática; y la democracia, en tots temps y en tots los indrets, ó será sincerament cristiana, ó degenerarà tot seguit en l'anarquía demagògica. Lo despotisme, ha dit en Tocqueville, pot passarre de la fé; la llibertat la necessita com una condició essencial de vida. Jo no miro may al catolicisme solament com un dels factors integrants de la tradició d'un poble; parlar de la fé dels avis, com líricament fan alguns, es convertir la Religió en una especie de atavis-

me. Nò, senyors, nò; la fé religiosa es més que un llegat hereditari que pot caducar ó transformarse com una fórmula jurídica; la fé es un principi de vitalitat inextingible é incorruptible, porque es la participació de la vida divina que 'l Redemptor vingué á portar al mon ab la llum de la revelació y la comunicació de la gracia; y per çò hem de voler que la religió catòlica sia 'l principal propulsor del regionalisme; porque 'l catolicisme may caduca ni degenera; porque, com son fundador, es *d'ahir, d'avuy y de sempre*; porque ja fa dinou centurias que Sant Pau formulava 'l programa de tota restauració dient que s' havia de instaurar *omnia in Christo*; porque la Religió que ab sa doctrina y ab sa moral, feu eixir de la unitat ofegadora del imperi romà la varietat hermosíssima dels Estats cristians, es l'única que pot salvar als pobles moderns de la opressió tirànica del Deu-Estat, obra de la Revolució, que tantost se personifica en lo brutal Cesarisme, com s' encarna en les aberracions del socialisme colectivista.

Me sembla oportuníssim aquí retraire un recort personal que de segur vos serà molt plascent y simpàtich. Ab ocasió de la obra fe-

liment terminada de la restauració de Santa Maria de Ripoll, aní á Roma pera obtenir la benedicció sempre fecunda y la protecció honrosíssima del Suprém Gerarca de la Iglesia. En audiencia privada y molt íntima, se digná rébrem lo gran Papa Lleó XIII (*) y tot entrantse de nostres projectes, vinguérem á parlar del regionalisme català; y aleshores lo Papa, ab la finura que li es característica, me manifestá 'ls seus temors de que la nostra generosa idea fos desvirtuada y 'l nostre moviment desviat per lo *element radical que tinch entés abunda en Catalunya*.

Me sorprengueren aquestes paraules de Lleó XIII, que revelavan la seva perspicacia y l' amplitud dels seus coneixements en sociologia, y sense atrevirme á rectificar lo concepte expressat, fuli notar que precisament la restauració del Monastir de Ripoll, promoguda pel Bisbe de Vich, havia de senyalar la orientació decididament catòlica del moviment regionalista dels cataláns.

Y lo que diguí á la presencia del gran Papa

(*) Los detalls de aquixa memorable entrevista los trobarà qui vulla enteràrsen en un capítol de mon llibre, ROMA.

del nostre sige, ho repetiré sempre que, per escrit ó de paraula, me veja en lo cas de defensar la gran causa, á la qual he consagrat tota la meva existencia. L' element radical es precís eliminarlo del Catalanisme, ó neutralizar sa maléfica y destructora influencia. Si volém ser un poble lliure, hem de ser un poble religiós. ¿Quí ha donat la indomable resistència á la víctima secular del protestantisme anglés, á la oprimida y escanyada Irlanda? La fé, sols la fé catòlica, que de cada irlandés n' ha fet un martyr, y de cada sacerdot un apóstol de la causa nacional.

Escoltéu, ó sinó, lo que un dia 'l gran O'Connell, lo llibertador de son poble, deya á una assamblea de més de deu mil homens:

"Homens de Clarke, vosaltres sabeu que la única base de la llibertat es la religió; haveu triomfat, perque la vostra veu, que s' ha alçat en favor de la pátria, abans se havia exhalat en oracions devant del Senyor.

"Ara se fan sentir en nostres campinyes cànichs de llibertat; los seus accents ressonan per les nostres terres, omplen les nostres valls, murmuran en les aygues de nostres rius y to-

rrents, y ab veu poderosa cridan pel cim de les nostres montanyes: L' Irlanda es lliure!"

Aqueix crit inspirat de O'Connell jo 'l voldría fer ressonar per tot Catalunya, com l'hem fet ressonar moltes vegades en la santa muntanya de Montserrat, ananthi á beure com romeus assedegats en aquella font abundosa de religió y de patriotisme; aqueix crit, ¿sabeu hont lo teniu maravellosament sintetisat vosaltres los fills de la invicta Lleyda? Donchs lo teniu grabat en les sonores campanes de la vostra antiga Seu. Sí; en lo *seny major*, que solfa cridar á concell á la Paheria, y en altres dues de les campanes que 'us alegran en los dies solemnials ó 'us entristeixen en los jorns de dol, hi trobareu grabades en la litúrgica llegenda aquestes significatives paraules: *Honorem Deo et patriæ liberationem*: "A honor de Deu y per la llibertat de la patria" (*). ¿Volieu una divisa mellor per la bandera catalanaista?

Arborémla als quatre vents; lluytém ab fé y coratje; unímnos en estreta germanor; organi-

(*) Aquest dato lo trobám consignat en la eru ita Memoria que sobre la Seu de Lleyda publicà lo estimat amich y poeta de dolça memòria, don Lluís Roza y Florejachs

sémnos, no ab la disciplina de la passió de partits, sinó ab la fermesa de les conviccions ben arrelades y llealment sostingudes; y quan sone l' hora de la Providència, quan Catalunya torne á ser catalana, en la Seu de Lleida, restaurada y de nou consagrada, al alegre repich de exes campanes que sonan com la veu de la tradició, s' hi sentirá retrunyir lo cantic del *Te Deum*, á honra de Deu y per la llibertat de la Pàtria.

HE DIT.

NOTA I.

Del llarch Romanç dedicat per un versista anònim á la revista que passá'l Rey Felip IV á les tropes enviades á Catalunya, á primers de Maig de 1644, en lo campament de Berbegal, nos plau copiarne lo següent fragment. (Biblioteca Nacional de Madrid, Ms. C. c. 180.)

• • • • •
 ¿ Hasta cuando obstinaciones
 De mal fundados empeños,
 Al imperio de las sombras
 Le darán tributos ciegos ?
 ¿ Hasta cuando, Cataluña,
 Para miserable ejemplo
 Abusarás pertinaz
 Del mas paternal afecto ?
 Castilla soy, y ese joven
 Que opriime un bridón de fuego,

Relámpago en los vislumbres
 Como rayo en los efectos;
 Ese caudillo animoso,
 Ese general atento
 Es, si acaso de tu culpa
 No te advierten los recelos
 El Conde, el Rey, el Monarca,
 El Jove, el Filipo nuestro,
 El Grande, el Mayor, el Magno
 Mas que Alejandro y Pompeyo
 Guia un campo, cuyas flores
 Se arman de áspides de acero
 Si en plumas y bandas son
 Galante pensil al viento.

Teme, pues, teme que yo
 De nuestro Júpiter veo
 Los rayos, los capitanes,
 La esposa y el heredero,
 Las flotas, las asistencias,
 El valor, el ardimiento,
 Asaltar tus homenajes
 Sin que puedas defenderlos,
 Aunque te amparen nativos
 Arrogantes y soberbios
 Baluartes firmes y fosos
 De Segres y Pirineos.»
 Calló la Belona hispana,
 Calló y por el Segre adentro
 Haciendo del carro barca
 Hizo de las alas remos.

¿No es veritat que llegint aquexa fullaraca

pomposa y comparantla ab los articles de la premsa madrilena, se troba que aquella gent no han cambiat en res del seu estat d' esperit, respecte de Catalunya?

NOTA II.

UN ARTICLE D' EN BALMES

Creyém oportuníssim recordar aquí los principals fragments de un article que ab l' epigraf de *La suerte de Cataluña*, publicà lo gran pensador català en sa revista *La Sociedad*. Encara que en son temps no estava plantejat lo problema del regionalisme, y tenia l' ilustre escriptor una alta idea de la unitat espanyola, no obstant, conexia tan à fons la situació, que ses paraules tenen tot l' interès d' actualitat palpitant.

Vejau com escribia ja fa més de cinquanta anys lo publicista català:

“Hay en el oriente de España una provincia, célebre por su gloriosa historia, terrible por el valor, la intrepidez y la constancia de sus hijos, nombrada en todas épocas por la infatigable laboriosidad de sus habitantes. En brevísimo tiempo se han levantado como por encanto

en su populosa capital cien y cien establecimientos fabriles, se han puesto en circulación cuantiosos capitales; el resto del principado participa del movimiento; y en el mediodia de Europa se ha presentado el fenómeno, más notable cuanto más aislado, de una provincia industriosa y floreciente semejante á las que admira el viajero en los países del Norte. Con la protección del sistema prohibitivo, ha podido extenderse á los mercados de la costa y del interior de la Península; y la industria inglesa, que se ha encontrado con un rival que comenzava á hacerse respetar, ha conocido desde luego la necesidad de abatirla.

Queda pues en claro, que Cataluña si se empeña en proseguir en su noble tarea de adelantar en el camino de su prosperidad, ha de contar indispensablemente con un poderoso rival, sin que pueda mecerse en engañosas esperanzas de que un cambio político sea una suficiente garantía con que deba creerse segura contra tan temible adversario.

Por lo que toca al interés de otras provincias que propenden más ó menos al sistema de libertad comercial, y que por lo mismo favorecen los designios de la Inglaterra, tampoco es inconveniente que sea dable remover con facilidad; con él luchará la generación actual y probablemente la venidera.

No se crean facilmente los hábitos de trabajo que en Cataluña poseemos, no se improvisa una actividad como la que distingue al Principado.

Además es necesario no hacerse ilusiones; estamos ya tan acostumbrados á ponderar el suelo de España cual si fuera un paraíso, que nos imaginamos posible que con un buen gobierno brotasen como por ensalmo en todos los puntos la agricultura, industria y comercio. Esto es un error: esas obras requieren largos años, y dilatadas comarcas existen en España donde se necesitan siglos.

Cabalmente tenemos en España un inconveniente gravísimo, que influye más de lo que se cree en paralizar nuestro desarrollo, y en hacer inútiles los mejores deseos. La vida de España está en las extremidades; el centro está exámine, flaco, frío, poco menos que muerto. Cataluña, las provincias Vascongadas, Galicia, varios puntos del mediodia, os ofrecen un movimiento, una animación de que no participa el corazón de España. Londres es digna capital de la Gran Bretaña, París de Francia; en la actividad, en la vida de que rebosan aquellas ciudades veis las indispensables condiciones de la cabeza de un gran cuerpo. En Madrid, y en todos sus alrededores á larguísima distancia, nada encontrareis de semejante. Ni agricul-

tura, ni industria, ni comercio; á la primera ojeada conocereis que allí hay una corte, que allí se han amontonado inmensidad de empleados, con sus oficinas, su orgullo tradicional, su olvido del país que gobiernan; os convencereis de que es una conquista sobre el desierto, como ha dicho un escritor ingenioso; pero que esa conquista muy propia para lisonjear la vanidad, de nada sirve para fomentar la riqueza; os persuadireis de que es un centro sin vida, incapáz de dar impulso y dirección al movimiento de un gran pueblo, y de que á pesar de todas las teorías, de todos los proyectos, es muy probable que si esperamos de allá la vivificación y fomento, tengamos que contentarnos con amontonar y archivar volúmenes de decretos, órdenes, instrucciones, circulares. "Lo que es papel el gobierno nos envía mucho," decía con admirable buen sentido un sencillo aldeano.

Sin soñar en absurdos proyectos de independencia, injustos en sí mismos, irrealizables por la situación europea, insubstinentes por la propia razón, é infructuosos además y dañosos en sus resultados, sin ocuparse en fomentar un provincialismo ciego que se olvida de que el Principado está unido al resto de la Monarquía; sin perder de vista que los catalanes son también españoles, y que de la prosperidad ó de las desgracias nacionales les ha de caber por necesidad muy notable parte;..... sin ex-

traviarse Cataluña por ninguno de esos peligrosos caminos por los cuales sería muy posible que se procurase perderla *en algunas de las complicadas crisis que, segun todas las apariencias, estamos condenados á sufrir*; puede alimentar y fomentar cierto provincialismo legítimo, prudente, juicioso, conciliable con los grandes intereses de la nación, y á propósito para salvarla de los peligros que la amenazan, de la misma manera que la familia cuida de los intereses propios sin faltar á las leyes, y sin perjudicar, antes favoreciendo, el bien del Estado. "

